

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/166595>

Please be advised that this information was generated on 2021-04-10 and may be subject to change.

DE ALGEMEENHEID VAN GOEDEREN IN HET GOEDERENRECHT

Valérie Tweehuysen*

Waarom is de algemeenheid van goederen in het Nederlandse recht geen goed in de zin van artikel 3:1 BW? In dit artikel wordt de achtergrond van de schrapping van deze rechtsfiguur uit het wetsontwerp van ons BW besproken en het huidige BW vergeleken met het Franse recht, waarin de onderneming als bijzonder geval van de algemeenheid van goederen wél een goed is.

V. Tweehuysen
Het uniciteitsbeginsel in het goederenrecht
Diss. Nijmegen, Serie Onderneming en Recht, Deventer: Wolters Kluwer 2016, 388 p., € 75

door de recente historische achtergrond van het begrip *algemeenheid van goederen* en de rol die het in sommige buitenlandse rechtsstelsels nog steeds speelt. De figuur van de algemeenheid van goederen neemt in mijn proefschrift een belangrijke positie in. Hierna ga ik kort in op wat een algemeenheid van goederen is, op de achtergrond van het begrip en bespreek ik aan de hand van het voorbeeld van de onderneming tot welke conclusie ik ben gekomen in mijn proefschrift.

Op 11 mei 2016 promoveerde Valérie Tweehuysen cum laude aan de Radboud Universiteit Nijmegen op haar proefschrift *Het uniciteitsbeginsel in het goederenrecht*. Promotor was prof. mr. S.E. Bartels.

1 Inleiding

Elk handboek goederenrecht wijdt een paragraaf aan de algemeenheid van goederen;¹ de groep goederen die geen *goed* in de zin van artikel 3:1 BW is en daarom geen voorwerp van goederenrechtelijke rechten. U kunt bij een dergelijke *algemeenheid* denken aan een kudde dieren, een onderneming of een nalatenschap.

Waarom wordt in de handboeken goederenrecht aandacht besteed aan iets dat géén goederenrechtelijke betekenis heeft?

Waarom wordt in de handboeken goederenrecht aandacht besteed aan iets dat géén goederenrechtelijke betekenis heeft? Dit kan verklaard worden

De algemeenheid van goederen is een samenstel van objecten dat in sommige opzichten door het recht als eenheid wordt behandeld

2 De algemeenheid van goederen

Wat is een *algemeenheid van goederen*? De algemeenheid van goederen is een samenstel van objecten dat in sommige opzichten door het recht als eenheid wordt behandeld. De goederen binnen de algemeenheid vertonen een zekere samenhang met elkaar, ze zijn een economische eenheid of hebben een gemeenschappelijke bestemming. Die eenheid is een ideëel geheel dat hetzelfde blijft, ook al wisselen de goederen binnen dat geheel na verloop van tijd.²

Zoals gezegd, kan gedacht worden aan een kudde of een onderneming. De kudde is misschien wel het oudste voorbeeld van een algemeenheid van goederen;³ ook al wisselt het welke schaaapjes en hoeveel individuele schaaapjes zich in de kudde bevinden, de kudde blijft dezelfde kudde en doet zich in zekere zin als geheel aan ons voor. In het Nederlandse goederenrecht staat echter het afzonderlijke goed

* Mr.drs. V. Tweehuysen is als universitair docent burgerlijk recht verbonden aan het Onderzoekcentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen en *professional support lawyer* bij een advocatenkantoor te Rotterdam en Amsterdam.

1 Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013/74; Pitlo/Reehuis e.a. 2012/16-19; Snijders & Rank-Berenschot 2012/59. Zie voor verdere literatuurverwijzingen V. Tweehuysen, *Het uniciteitsbeginsel in het goederenrecht* (diss. Nijmegen), Deventer: Wolters Kluwer 2016/17.

2 Tweehuysen 2016/34.

3 Zie V.J.M. van Hoof, *Generale zekerheidsrechten in rechts-historisch perspectief* (diss. Nijmegen), Deventer: Wolters Kluwer 2015, par. 2.3.6.1; J. de Ruiter, *Beschouwingen over de algemeenheid van goederen in het Ontwerp-Burgerlijk Wetboek* (diss. Utrecht), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1963, p. 3-16; Tweehuysen 2016/32.

centraal (art. 3:1 BW). In dit geval is dat de zaak (art. 3:2 BW) die elk afzonderlijk schaaap is. De algemeenheid van goederen, hier de kudde, is niet als geheel, als zodanig, object van goederenrechtelijke rechten.⁴

De kudde is misschien wel het oudste voorbeeld van een algemeenheid van goederen: ook al wisselt het welke schaapjes en hoeveel individuele schaapjes zich in de kudde bevinden, de kudde blijft dezelfde kudde

Dit betekent een aantal dingen. *Ten eerste* zijn de goederen binnen de algemeenheid geen bestanddelen (art. 3:4 BW) van een groter geheel, maar zijn het zelfstandige goederen. *Ten tweede* komt een goed dat aan de algemeenheid wordt toegevoegd niet vanzelf in eigendom toe aan de eigenaar van de algemeenheid (als je al van een 'eigenaar van de algemeenheid' zou kunnen spreken). Een schaaap wordt eigenaar van de schapenboer omdat het in eigendom aan de boer wordt overgedragen, omdat een schaaap uit de kudde lammert (art. 5:1 lid 3 BW) of omdat de boer op een andere wijze eigendom van een schaaap verkrijgt (art. 3:80 BW) en dat schaaap aan zijn kudde toevoegt. Het slechts *feitelijk* toevoegen van een schaaap aan de kudde is daarvoor niet genoeg. Dat neemt niet weg dat indien de schapen niet van elkaar te onderscheiden zijn, de eigenaar van een schaaap dat dit schaaap in de kudde van de boer loslaat een probleem zou kunnen hebben met het bewijzen van zijn eigendomsrecht. Zijn vordering tot revindicatie (art. 5:2 BW) zou om die reden kunnen stranden, maar dat is iets anders, namelijk het leerstuk van 'oneigenlijke vermenging'.⁵

Ten derde dienen de goederen uit de algemeenheid ieder voor zich afzonderlijk overgedragen te worden. Voor overdracht van de onderneming als algemeenheid van goederen is bijvoorbeeld een zogenoemde activa(-passiva)transactie nodig,⁶ waarbij ieder goed dat deel uitmaakt van de onderneming wordt geleverd aan de koper. Ook kan ervoor gekozen worden de schulden over te laten gaan op de verkrijger, door middel van schuld- of contractsoverneming (art. 6:155 en 159 BW). Dat ieder goed afzonderlijk overgedragen dient te worden, is vooral van praktisch belang in verband met de verschillende leveringsformaliteiten die gelden voor verschillende soorten goederen (art. 3:89 e.v. BW).⁷ Omdat de algemeenheid van goederen geen object is van goederenrechtelijke rechten, betekent dit *ten vierde* dat eigendomsrechten en beperkte rechten op de afzonderlijke goederen bestaan – en niet op het geheel van de algemeenheid. De praktische betekenis van deze constatering is gering; een beperkt recht kan bijvoorbeeld gezamenlijk met een ander beperkt recht worden overgedragen en bij onroerende zaken kan een beperkt recht ook 'verticaal gesplitst' worden door het over te dragen voor zover het betrekking heeft op slechts een gedeelte van de onroerende zaak. Het maakt, gelet hierop, doorgaans dus niet zoveel uit of je in een bepaald geval aanneemt dat

één beperkt recht op meerdere goederen bestaat, of dat er evenzovele beperkte rechten als goederen bestaan.⁸

3 De algemeenheid van goederen in het Ontwerp-Meijers

Hoe komt het nu dat in de handboeken goederenrecht steevast wordt vermeld dat de algemeenheid geen object van goederenrechtelijke rechten is? Zoals gezegd, heeft dat te maken met de recente historische achtergrond van het begrip, meer in het bijzonder met de wetsgeschiedenis van Boek 3 BW. Uit de wetsgeschiedenis van Boek 3 BW blijkt dat de ontwerper van ons BW, Meijers, voorstelde enkele bepalingen over de algemeenheid van goederen in Boek 3 van het BW op te nemen. In artikel 3.1.1.11 van het Ontwerp-Meijers (hierna: OM) werd de algemeenheid van goederen gedefinieerd en in artikel 3.4.2.9 OM waren bijzondere bepalingen over de overdracht en levering van de algemeenheid terug te vinden.

Uit de wetsgeschiedenis van Boek 3 BW blijkt dat de ontwerper van ons BW voorstelde enkele bepalingen over de algemeenheid van goederen in Boek 3 van het BW op te nemen

Dit laatstgenoemde artikel was niet gemakkelijk te begrijpen. Op grond van artikel 3.4.2.9 lid 1 OM was voor levering van de algemeenheid nodig dat de algemeenheid bij akte werd geleverd. In het derde lid werd bepaald dat '[d]e omstandigheid, dat enige onderdelen der algemeenheid van goederen niet zijn geleverd, de overgang der algemeenheid niet [belet], mits slechts haar hoofdbestanddelen zijn geleverd.' Oftewel, voor de overgang van de algemeenheid zou voldoende zijn dat de hoofdbestanddelen zijn geleverd. Nu vraagt u zich natuurlijk meteen af wat 'hoofdbestanddelen' zijn, en terecht. Maar wat nog opvallender is, is dat deze bepaling ('overgang der algemeenheid') suggereerde dat de andere bestanddelen⁹ óók in eigendom zouden overgaan indien zij niet geleverd zouden worden. Dat was echter niet het geval, want het tweede lid bepaalde dat levering van afzonderlijke goederen nodig bleef voor eigendoms-overdracht van die goederen. Dat lijkt tegenstrijdig, want wat was dan nog het nut van het derde lid? Uit de toelichting bij deze wetsartikelen blijkt dat elders in het wetsontwerp rechtsgevolgen werden verbonden aan het *overgegaan zijn* van de algemeenheid, zoals het doorlopen van huur- en arbeidsovereenkomsten. Er moest dus geregeld worden wanneer van *overgang van de algemeenheid* sprake is; wanneer de hoofdbestanddelen zijn geleverd dus. *Overgang* van de algemeenheid had hier dus niet de betekenis van *eigendoms*overgang, althans niet van alle goederen binnen de algemeenheid.¹⁰

Voor eigendoms-overdracht van de goederen uit de algemeenheid was dus ook in het OM levering en overdracht van alle afzonderlijke goederen vereist. Meijers wees er in 1948 in zijn *Algemene begrippen*

4 Tweehuysen 2016, par. 2.3.2.

5 Zie HR 12 januari 1968, NJ 1968/274 (Teixeira de Mattos) en art. 3:109 jo. 119 BW.

6 Natuurlijk kan de activa-passivatransactie voorkómen worden door gebruik te maken van een aandelen-transactie: indien een onderneming in de vorm van een BV of een NV wordt gedreven, kan de onderneming overgedragen worden door de aandelen in de BV of NV over te dragen. Dat is echter niet altijd mogelijk of wenselijk. Een onderneming zal niet altijd de vorm van een rechtspersoon hebben, denk aan de eenmanszaak (dat is een onderneming die gedreven wordt door een natuurlijk persoon en is een figuur die niet in de wet geregeld is). Ook is het soms niet wenselijk zo'n onderneming in de vorm van een BV of NV te gieten, bijvoorbeeld vanwege fiscale redenen. Daarnaast zal men in sommige gevallen juist de onderneming (als algemeenheid van goederen) van de ene rechtspersoon aan de andere over willen dragen, denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin een BV failliet is gegaan en de curator de onderneming wenst over te dragen aan een andere BV. Zie Tweehuysen 2016/80.

7 Tweehuysen 2016/83, 90.

8 Tweehuysen 2016/219-225.

9 Hiermee werden niet bestanddelen in de zin van art. 3:4 BW bedoeld, maar de goederen binnen de algemeenheid.

10 Tweehuysen 2016/18. Iets vergelijkbaars is nog steeds terug te zien bij art. 3:222 BW (vgl. ook art. 3:191 lid 1 BW): er komt pas een vruchtgebruik op een goed te rusten als voor dit goed afzonderlijk aan de vereisten voor vestiging is voldaan, maar wil art. 3:222 BW van toepassing zijn, dan is nodig dat de *algemeenheid in vruchtgebruik is gegeven*, en daarvoor is voldoende dat de hoofdbestanddelen zijn bezwaard met een recht van vruchtgebruik, zie Tweehuysen 2016/42.

al op dat het alleen zinvol is een algemeenheid als rechtsobject te zien indien: dit gevolgen heeft voor de overdraagbaarheid (en uitwinbaarheid) van de afzonderlijke goederen; indien regels bestaan voor de vervreemding en bezwaring van het geheel die afwijken van de regels die gelden voor de delen; en indien de algemeenheid kan worden onderscheiden van het overige vermogen van de rechthebbende.¹¹ De algemeenheid van goederen werd in het OM dan ook niet als één rechtsobject erkend. Meijers schreef in zijn toelichting: '[n]immer [...] dient de algemeenheid als een afzonderlijk goed in die zin te worden erkend, dat zij bij één handeling zonder op de haar samenstellende delen te letten kan worden overgedragen.'¹²

Voor eigendomsoverdracht van de goederen uit de algemeenheid was dus ook in het Ontwerp Meijers levering en overdracht van alle afzonderlijke goederen vereist

Op deze voorgenomen regeling van de algemeenheid van goederen kwam kritiek. Doordat voor overgang van de algemeenheid zowel levering van de algemeenheid (art. 3.4.2.9 lid 1 OM) als levering van de hoofdbestanddelen vereist was (het derde lid van genoemd artikel), werden de leveringsvereisten verdubbeld. Voorts was op grond van lid 2 van art. 3.4.2.9 OM voor eigendomsoverdracht nog steeds levering van ieder afzonderlijk goed nodig. De regeling hield dus een verzwaring van de leveringsvereisten in, terwijl de verhouding tussen *overgang* en *overdracht* tot allerlei vragen en praktische problemen aanleiding kon geven; wat zijn bijvoorbeeld 'hoofdbestanddelen'?¹³

De regeling hield een verzwaring van de leveringsvereisten in, terwijl de verhouding tussen *overgang* en *overdracht* tot allerlei vragen en praktische problemen aanleiding kon geven; wat zijn bijvoorbeeld 'hoofdbestanddelen'?

Vanwege deze kritiek is bij de latere 'operatie stofkam', waarin enkele onderdelen van Boek 3 BW werden vereenvoudigd om vaart te zetten achter de invoering, besloten geen regeling van de algemeenheid van goederen op te nemen in het BW. Aangezien zich onder het oud BW geen rechtspraak of doctrine over de algemeenheid van goederen had ontwikkeld, werd dit opgevat als een aanwijzing dat in de praktijk geen behoefte zou bestaan aan deze figuur. Voorts werd opgemerkt dat de in het OM voorgestelde regeling weinig toevoegde.¹⁴

Uit het feit dat de regeling van de algemeenheid van goederen uit het (ontwerp van het) BW is geschrapt, kan afgeleid worden dat naar huidig recht de algemeenheid niet als één object van goederenrechtelijke rechten kan worden gezien.¹⁵ Bovendien,

zelfs al was de regeling van de algemeenheid van goederen uit het OM in het BW terecht gekomen, dan nog, zo blijkt uit de wetsgeschiedenis, mocht daaruit niet afgeleid worden dat de algemeenheid als zodanig een goed zou zijn.

4 De algemeenheid van goederen in het Franse recht

In het Franse recht is de algemeenheid wél een goed dat als zodanig overgedragen kan worden en kan worden bezwaard met beperkte rechten. Een belangrijke toepassing daarvan is de regeling van de onderneming of handelszaak, het *fonds de commerce*, in het Franse handelsrecht.¹⁶ Zoals gezegd moeten wij in het Nederlandse recht gebruik maken van een activatransactie om een onderneming over te dragen of te verpanden, juist omdat de overdracht en verpanding daarvan als geheel niet mogelijk is. Was het dan niet toch handiger en beter geweest als ons BW, net als het Franse recht, de algemeenheid van goederen als object van goederenrechtelijke rechten zou hebben erkend?

In het Franse recht is de algemeenheid wél een goed dat als zodanig overgedragen kan worden en kan worden bezwaard met beperkte rechten

Van het *fonds de commerce* maken in het Franse recht deel uit de *clientèle*, de handelsnaam, het uithangbord of reclamebord, intellectuele eigendomsrechten (IE-rechten), het recht op huur, het materieel (kort gezegd) en de voorraden of handelswaar. Bij verpanding van het *fonds de commerce* zijn de voorraden daar niet onder begrepen, maar die kunnen op de normale wijze alsnog worden verpand. Het element *clientèle* verdient wat nadere toelichting, omdat het niet voor zich spreekt wat met de overdracht of verpanding daarvan wordt bedoeld. Onder de *clientèle* wordt begrepen het geheel van personen die hun waar gewoonlijk bij de handelaar betrekken of gebruik maken van zijn diensten. Het is duidelijk dat de *clientèle* niet echt een element is waarvan de eigenaar van het *fonds* ook eigenaar is, zoals dat bijvoorbeeld van voorraden gezegd kan worden. De *clientèle* moet beschouwd worden als meerwaarde: goodwill. De *clientèle* wordt daarom niet als een gewoon element gezien, maar als kwaliteit van het *fonds*, als het resultaat van het geheel van andere elementen van het *fonds*.¹⁷

Het resultaat van verpanding van het *fonds de commerce* is erg vergelijkbaar met dat onder het Nederlandse recht. Bij een pandrecht op het *fonds de commerce* treedt tot op zekere hoogte zaaksvervanging op, namelijk voor zover het goederen betreft die vallen onder de genoemde categorieën van *clientèle*, handelsnaam, uithangbord of reclamebord, IE-rechten, recht op huur en materieel. Ook toekomstige goederen van deze categorieën vallen onder het pandrecht. Zaaksgevolg is slechts verbonden aan de handelszaak als geheel, niet aan de afzonderlijke goederen binnen de algemeenheid,

11 E.M. Meijers, *De algemene begrippen van het burgerlijk recht*, Leiden: Universitaire pers 1948, p. 136 e.v.

12 *Parl. Gesch. Boek 3*, p. 99.

13 De Ruiters 1963; Tweehuysen 2016/19.

14 *Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 1026 e.v., 1032; Tweehuysen 2016/19.

15 In art. 3:222 BW komt de algemeenheid van goederen nog terug in het kader van vruchtgebruik, maar ook daar is de algemeenheid niet als zodanig object van vruchtgebruik: het gaat om evenzoveel rechten van vruchtgebruik als er goederen binnen de algemeenheid bestaan, zie Tweehuysen 2016, par. 3.3.2.

16 Art. L 141-1 e.v. Code de commerce.

17 Tweehuysen 2016/63, 68.

waardoor de pandgever daarover nog kan beschikken vrij van pandrecht. Onder het Nederlandse recht worden vergelijkbare resultaten bereikt doordat de toekomstige goederen bij voorbaat worden verpand en pandgever en pandhouder afspraken maken over het vrij van pandrecht beschikken over verpande goederen. Bovendien kan in het Nederlandse recht met een algemene omschrijving van de te verpanden goederen worden volstaan, zodat de diverse goederen in één klap kunnen worden verpand.¹⁸

Dit resultaat wordt in het Franse recht niet op een gemakkelijkere manier bereikt dan onder Nederlands recht. Voor verpanding van het *fonds* is nodig een authentieke of onderhandse akte, registratie daarvan bij de Belastingdienst en inschrijving bij het openbare register van de griffie van het *tribunal de commerce*. Voorraden en vorderingen vallen niet onder het pandrecht op het *fonds de commerce*, zodat deze afzonderlijk verpand zullen moeten worden. Ook dient voor enkele elementen binnen het *fonds de commerce* aanvullende vereisten te worden voldaan. Zo dient de verpanding van de IE-rechten uit het *fonds* te worden geregistreerd bij het nationaal instituut voor intellectuele eigendom.¹⁹

Uit de Franse literatuur blijkt dat de verpanding van een *fonds de commerce* slechts gebruikt wordt als lapmiddel; voor de zekerheid verpandt men naast de losse voorraden, vorderingen, etc. ook nog het *fonds*

Uit de Franse literatuur blijkt dat de verpanding van een *fonds de commerce* slechts gebruikt wordt als lapmiddel; voor de zekerheid verpandt men naast de losse voorraden, vorderingen, etc. ook nog het *fonds*.²⁰ Gezien de historie achter de regeling van het pandrecht op het *fonds* is te begrijpen dat verpanding van het *fonds de commerce* tegenwoordig slechts als vangnet dient. De regeling werd destijds (1909) namelijk ingevoerd omdat in het Franse recht op dat moment geen vuistloos pandrecht bestond. Dat was lastig voor ondernemers die krediet nodig hadden, maar wel hun spullen wilden blijven gebruiken om hun onderneming te drijven. Om die reden werd met het pandrecht op het *fonds de commerce* een vuistloos pandrecht ingevoerd. Sinds 2006 is in Frankrijk echter ook naar het algemene burgerlijke recht vestiging van een vuistloos pandrecht mogelijk, waardoor het pandrecht op het *fonds de commerce* in feite overbodig is geworden.²¹

Naar mijn mening is ook geen voordeel van de Franse oplossing gelegen in het feit dat de cliëntèle en daarmee de goodwill onderdeel uitmaakt van de overdracht en verpanding. Vanuit goederenrechtelijk oogpunt is goodwill een lastig concept: waar geeft het verkrijgen van goodwill je immers precies recht op en hoe kan dat geëxecuteerd worden? Vanuit verbintenisrechtelijk oogpunt levert het concept goodwill minder problemen op, omdat goodwill dan bijvoorbeeld gezien kan worden als de afspraken die tussen de verkoper en de koper van de onderneming

in het kader van de verkoop en overdracht hierover zijn gemaakt. Denk aan non-concurrentiebedingen, het bedingen van toegang tot de klantgegevens, bedrijfsgeheimen en andere knowhow, introductie van de koper bij afnemers en leveranciers, etc. Vanuit goederenrechtelijk oogpunt is het concept goodwill lastiger, omdat hét kenmerkende van goederenrechtelijke rechten is dat er derdenwerking aan toekomt. Als we een goederenrechtelijk recht op goodwill zouden willen aannemen of (bijvoorbeeld door een wetswijziging) mogelijk zouden willen maken: aan of jegens welke derde geeft (zo'n recht op) goodwill dan precies recht, op wat en op welk moment? Deze kwesties vormen al zeker een eeuw onderwerp van debat²² en deze vragen worden niet beantwoord wanneer je goodwill ziet als element van een onderneming of, zoals in het Franse recht, een *fonds de commerce*.²³

Vanuit goederenrechtelijk oogpunt is goodwill een lastig concept: waar geeft het verkrijgen van goodwill je immers precies recht op en hoe kan dat geëxecuteerd worden?

5 Slot

Ook buiten het geval waarin een groep goederen gekarakteriseerd kan worden als *algemeenheid van goederen*, zoals bij de onderneming, kan zich de vraag voordoen of sprake is van één goederenrechtelijk recht op die goederen, of van evenzovele rechten als objecten. Zo kan je je bijvoorbeeld afvragen of wanneer een gedeelte van een onroerende zaak waar een hypotheekrecht op rust wordt overgedragen aan een ander, na die overdracht één hypotheekrecht op beide onroerende zaken bestaat, of twee hypotheekrechten: op elke onroerende zaak één.²⁴ In het Nederlandse recht is in dergelijke gevallen in beginsel telkens sprake van evenzoveel goederenrechtelijke rechten als er objecten zijn.

Het afwijken van het uniciteitsbeginsel zou niet noodzakelijkerwijs tot beter recht leiden

Dit uitgangspunt heb ik het uniciteitsbeginsel genoemd en in mijn proefschrift aan een onderzoek onderworpen. Naast het hier besproken geval van verpanding en overdracht van een onderneming, kwamen daarbij andere gevallen aan bod, zoals het vestigen van een beperkt recht op meer dan één object, de bijzondere gemeenschap, het zojuist genoemde gedeeltelijk overdragen van het object van een beperkt recht of het splitsen van een groep gebouwen in appartementsrechten. De vergelijking met de verpanding van het *fonds de commerce* in het Franse recht die ik hier als voorbeeld heb genomen, illustreert dat het afwijken van het uniciteitsbeginsel niet noodzakelijkerwijs tot beter recht zou leiden.

18 Tweehuysen 2016, par. 4.2.3, 4.3.2, nr. 92.

19 Tweehuysen 2016, par. 4.2.3.

20 P. Simler & P. Delebecque, *Droit civil. Les sûretés la publicité foncière*, Paris: Dalloz 2012/716.

21 Tweehuysen 2016/71-72. Uiteraard is het denkbaar een 'verbeterde variant' van de Franse algemeenheid van goederen in het Nederlandse recht in te voeren. Daar kleven echter weer andere bezwaren aan en dat roept weer andere vragen op, zie Tweehuysen 2016/93-95.

22 Zie J. Diamant & R.M. Wibier, 'De positie van goodwill in het privaatrecht', *WPNR* 2012, afl. 6919, p. 162; Tweehuysen 2016, par. 4.4.3.1 met verdere literatuurverwijzingen.

23 Tweehuysen 2016, par. 4.4.3.1.

24 Tweehuysen 2016, par. 6.2.2. Zie ook T.E. Booms, 'Gevolgen van kwantitatieve splitsing van goederen voor beperkte rechten', *NTBR* 2015/44.